

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेशद्वारा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग र ली-बर्डसँगको प्राविधिक सहकार्यमा जारी

वर्ष-२, अङ्क-११ (४१ औं शृंखला)

अवधि: असोज १२-१८, २०८०

मिति: असोज १२, २०८०

गत हप्ता (असोज ०५-११, २०८०) को मौसमी सारांश:

साप्ताहिक कुल वर्षा: गण्डकी प्रदेशभरी नै आंशिकदेखि सामान्य बदली रही धेरै स्थानहरूमा हल्का वर्षा र केही स्थानहरूमा हल्कादेखि मध्यम वर्षा भएको। सातामा सबैभन्दा बढी वर्षा कास्कीको लुम्ले केन्द्रमा (२८७.८ मि.मि.) मापन भएको।

साप्ताहिक तापक्रम: मनाङको हुम्डे र मुस्ताङको जोमसोम केन्द्रमा सबैभन्दा कम तापक्रम (६.५ डिग्री सेल्सियस) मापन भएको। नवलपरासी (बर्दघाट- सुस्ता पूर्व) दुम्कौली केन्द्रमा अधिकतम तापक्रम (३६ डिग्री सेल्सियस) मापन भएको। तापक्रममा क्रमिक रूपमा थोरै गिरावट भएको।

आगामी हप्ता (असोज १२-१८, २०८०) को मौसमी परिदृश्य:

मौसमी अवस्थाको सारांश: आगामी हप्ता गण्डकी प्रदेशभरी नै साताको सुरुमा आंशिकदेखि सामान्य र मध्य र अन्तमा सामान्यदेखि पूर्ण बदली रहने र साताको सुरुमा थोरै स्थानहरूमा मेघ गर्जन/चट्याङ्ग सहितको मध्यम वर्षा र मध्य तथा अन्तमा केही स्थानहरूमा हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना रहेको। साताको मध्य तथा अन्तमा पहाड र तराईका एक दुई स्थानमा मेघ गर्जन/चट्याङ्ग सहित भारी वर्षाको सम्भावना रहेको। साताको मध्य तथा अन्तमा हिमाली क्षेत्रमा हिमपात र तराईमा हावाहुरीको सम्भावना रहेको।

भौगोलिक क्षेत्र	प्रतिनिधित्व गर्ने क्षेत्र	वर्षा/ हिमपात	अधिकतम तापक्रम	न्यूनतम तापक्रम	बदली हुने सम्भावित अवस्था	महत्वपूर्ण मौसम (मेघ गर्जन, असिना, कुहिरो)	कैफियत (मौसम प्रणाली)
हिमाल/ उच्चपहाड	मनाङ, मुस्ताङ, म्याग्दी (अन्नपूर्ण, धौलागिरी र रघुगंगा गा.पा. को उत्तरी भेग), लमजुङ (दुधपोखरी, दोर्दी, मर्स्याङ्दी, क्वहोलासोथार गा.पा.का उत्तरी भेग), गोरखा (बारपाक सुलिकोट, चुमनुव्री, धार्चे, अजिरकोट गा.पा.का उत्तरी भेग), बागलुङ (ढोरपाटन न.पा., निसीखोला, ताराखोला, तमानखोला गा.पा. का उत्तरी भेग)	हल्का वर्षा / हिमपात	हल्का घट्ने	उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने	साताको सुरुमा आंशिकदेखि सामान्य बदली, मध्य तथा अन्तमा सामान्यदेखि पूर्ण बदली		साताको सुरुमा थोरै स्थानहरूमा र मध्य र अन्तमा केही स्थानहरूमा हल्कादेखि मध्यम वर्षा/हिमपातको सम्भावना रहेको।
पहाड	गोरखा, लमजुङ, म्याग्दी, बागलुङ, पर्वत, कास्की, स्याङ्जा र तनहुँ	हल्का देखि मध्यम, भारी वर्षा	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	साताको सुरुमा आंशिकदेखि सामान्य	मेघ गर्जन/ चट्याङ	साताको सुरुमा थोरै स्थानहरूमा, मध्य र अन्तमा केही स्थानहरूमा

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

					बदली, मध्य तथा अन्तमा सामान्यदेखि पूर्ण बदली		हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना। साताको मध्य र अन्तमा एक दुई स्थानमा भारी वर्षाको सम्भावना रहेको।
तराई	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व), तनहुँ र स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्र/कालीगण्डकी आसपास	हल्कादेखि मध्यम, भारी वर्षा	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	सुरुमा आंशिक देखि सामान्य बदली, मध्य तथा अन्तमा सामान्य देखि पुर्ण बदली	मेघ गर्जन/ चट्याङ/हावाहुरी	साताको सुरुमा थोरै स्थानहरूमा, मध्य र अन्तमा केही स्थानहरूमा हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना। साताको मध्य र अन्तमा एक दुई स्थानमा भारी वर्षाको सम्भावना रहेको।

कृषि सारांश:

- गहुँ तथा आलु लगाउने पूर्व तयारी स्वरूप सिफारिस भएका उन्नत जातको गुणस्तरीय बीउ विश्वसनीय श्रोतबाट प्रबन्ध गर्नुहोस्।
- मध्य मौसमी काउली, बन्दा तथा रायो सागको नर्सरी राख्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- गाई-भैंसीमा लम्पी स्किन रोगको शंका लागेमा पशुलाई आराम गराई प्रशस्त सफा पिउने पानीको व्यवस्था गरी तुरुन्त नजिकैको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रमा सम्पर्क गर्नुहोस्।
- वर्षातको समयमा पशुवस्तुलाई खुवाउने दानामा ढुसीजन्य संक्रमण बढ्न सक्ने भएकाले उचित स्थानमा दानाको भण्डारण गर्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- माछा पोखरीमा पानीको पारदर्शिता ३०-४० से.मि. कायम हुने गरी व्यवस्थापन मिलाउनुहोस्।

कृषि सल्लाह:

- धानमा गवारो व्यवस्थापनको लागि नियमित अनुगमन गरी १० प्रतिशत भन्दा बढी मृत गुवो देखिएमा धान रोपेको तीन हप्तापछि कार्टाप हाइड्रोक्लोराइड (४% जीआर) वा फिप्रोनिल (०.३% जीआर) १.२५ केजी प्रति रोपनीका दरले खेतमा छिपछिपे पानी बनाई छर्नुहोस्। विषादी छरेपछि ४ दिनसम्म खेतबाट पानी बग्न नदिने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- धानको फेद तथा जरा कुहिने रोगको व्यवस्थापनका लागि खेतको पानी सुकाएर कार्बेन्डाजिम (५०% डब्लु पी) २-३ ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले मिसाई फेद र जरा राम्रोसँग भिज्ने गरी रोग प्रकोपको अवस्था हेरी १२-१५ दिनको अन्तरालमा २-३ पटकसम्म छर्नुहोस्। विषादी प्रयोग गरेपछि ३-४ दिनसम्म धान खेतमा सिँचाइ नगर्नुहोस्।
- कास्की, पर्वत, बागलुङका विभिन्न स्थानहरूमा धान तथा कोदो बालीमा खैरो थोप्ले रोग (Brown leaf spot) प्रकोपको रूपमा देखिएकोले उक्त रोगको व्यवस्थापनका लागि ट्राइसाइक्लाजोल (Tricyclazole 7D WP) ०.६ ग्राम/लिटर पानीका दरले १०-१० दिनको फरकमा दुईपटक छर्नुहोस्।
- गहुँ लगाउने पूर्व तयारी स्वरूप सिफारिस भएका उन्नत जातको गुणस्तरीय बीउ विश्वसनीय श्रोतबाट खरिद गर्ने प्रबन्ध मिलाउनुहोस्। अधिल्लो वर्षमा खडा बाली अवस्थामा आफ्नो खेतबारीमा लगाएको गहुँमा कालो पोके, सिन्दुरे जस्ता रोग देखिएको भए उक्त उत्पादनलाई बीउको रूपमा प्रयोग नगर्नुहोस्।
- मध्य पहाड तथा उच्च पहाडमा गहुँ छर्ने समय भएकोले उक्त क्षेत्रका लागि सिफारिस जातहरू डाँफे, भेरीगंगा, पासाडल्हामु, धौलागिरी, स्वर्गद्वारी, खुमल शक्ति, डब्लु के. १२०४ आदि र ९०० मिटर भन्दा तलको भू-भाग, नदीको छेउछाउ र टार क्षेत्रमा आदित्य, बाणगंगा, बिजय, तिलोत्तमा, बोलोंग २०२०, गौतम, च्याखुरा, जिङ्ग गहुँ १ आदि जातको गुणस्तरीय बीउ प्रति रोपनी ६ केजी दरले प्रबन्ध गर्नुहोस्।
- कोदोमा दुसीजन्य रोग (कोदोको ब्लाष्ट) को व्यवस्थापनका लागि हेक्जाकोनाजोल १ मि.लि. प्रति लिटर पानीका दरले मिसाई पुरै बोट भिज्ने गरी रोगको अवस्था हेरी १०-१५ दिनको फरकमा २-३ पटकसम्म छर्नुहोस्।
- कोदोमा दुसीजन्य रोग (खैरो थोप्ले रोग) को व्यवस्थापनका लागि कपर अक्सिक्लोराइड १.५ ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले मिसाई पुरै बोट भिज्ने गरी रोगको अवस्था हेरी १०-१५ दिनको फरकमा ३ पटकसम्म छर्नुहोस्।
- पहाडको लागि असोजको तेस्रो हप्ताबाट मुसुरो लगाउने उपयुक्त समय सुरु हुने हुँदा खजुरा मुसुरो २, शीतल, सगुन, महेश्वर, भारती जातका उन्नत बीउको व्यवस्था गर्नुहोस्। मुसुरोलाई छरेर लगाउँदा प्रति रोपनी धेरै (३-४ के.जी) लाग्ने तर लाइनमा लगाउँदा (१.५-२ के.जी) ले पुग्ने भएकोले लाईन देखि लाईनको दुरी ३० सेमी कायम गरी लाइनमा लगातार बीउ छर्नुहोस्।
- तोरी लगाउने समय भएकोले ७०० मिटर भन्दा तलका तराई, भित्री तराई तथा उपत्यका क्षेत्रहरूमा ७०० मिटर भन्दा तलका क्षेत्रमा विकास, प्रगति, उन्नति र प्रिती जातो तोररी तथा ७०० मिटर भन्दा माथिको भू-भागमा लुम्ले १ जातको तोरीको उन्नत बीउ व्यवस्थाको व्यवस्था गरी २५०-३०० ग्राम प्रति रोपनीको दरले प्रयोग गर्नुहोस्। तोरीलाई आवश्यक मलखादको व्यवस्थापन गर्दा ३०० केजी/(१२ डोको) प्राङ्गारिक मल, ५ केजी युरिया, ४.३ केजी डिएपी र १.७ केजी म्युरेट अफ पोटास प्रति रोपनीका दरले प्रयोग गर्नुहोस्। तोरीमा तेलको मात्रा बढाउन सल्फर तत्वको आवश्यकता पर्ने हुनाले जग्गा तयारीको बेलामा प्रति रोपनी १ केजीका दरले सल्फर मलको प्रयोग गर्नुहोस्।
- तरकारी बालीहरूमा लाही किराको प्रकोप देखिएमा नीमजन्य विषादी (०.०३% एजाडिराक्टिन) ५ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाई एक हप्ताको फरकमा छर्नुहोस्। प्रकोप बढी देखिएमा फ्लोनिकामिड (५०% डब्लु.जी.) १ ग्राम प्रति ३ लिटर पानीमा मिसाई १२-१५ दिनको फरकमा २-३ पटक छर्नुहोस्। विषादी प्रयोग गरिसकेपछि

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

तरकारी टिप्नको लागि पर्खनुपर्ने अवधि (Waiting Period) पूरा भएपछि मात्र टिप्नुहोस्।

- उच्च पहाडमा लगाइएको आलु बालीलाई मौसमको अवस्था हेरेर मात्र खन्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। खनिसकेको आलुलाई अँध्यारो, सुख्खा र चिसो ठाउँमा काठ, प्लाष्टिक क्रेट वा न्याकमा फिजाई तीन तहसम्म मिलाएर दुई हप्तासम्म राख्नुहोस्। यसरी राख्दा दुई तहको बीचमा पत्रिका बिछ्याएर राख्नुहोस्। यो समयमा आलुको बजार मूल्य बढी भएकोले बजार व्यवस्थापनमा ध्यान दिनुहोस्।
- आलु भण्डारणमा जोताहा पुतलीबाट हुने नोक्सानी कम गर्नको लागि बोझोको गानोको धुलो २ ग्राम प्रति केजी का दरले मिसाउनुहोस्। यो उपचार विधि २ महिनाको फरकमा दोहोर्न्याउनुहोस्।
- तराई, भित्री मधेश तथा वैशीमा आलु लगाउने मौसम सुरु हुन लागेकाले डेजिरे, खुमल रातो-२, खुमल सेतो-१, आइ. पी. वाइ. ८, खुमल उज्ज्वल र खुमल उपहार मध्ये उपलब्ध जातहरूको गुणस्तरीय बीउ आवश्यक मात्रामा ७५-१०० केजी प्रति रोपनी व्यवस्था गरी ओभानो, हावा खेल्ने र प्रत्यक्ष सूर्यको प्रकाश नपर्ने ठाउँमा फिजाएर टुसाउन दिनुहोस्।
- मध्य मौसमी काउली (खुमल ज्यापु, काठमाडौं स्थानीय), बन्दा (कोपनहेगन मार्केट लगायत) र रायो साग (मनकामना रायो, खुमल चौडापात, मार्फा चौडापात, खुमल रातोपात, माईक जायण्ट, रेड जायण्ट) को नर्सरी राख्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। नर्सरी राख्दा उपयुक्त स्थलको छनोट गरी १५-२० से.मि. अग्लो हुने गरी व्याड तयार गर्नुहोस्। तयारी नर्सरी व्याडमा १० से.मि.को फरकमा लाइन बनाई पातलो गरी बीउ छर्नुहोस् र माटोले हल्का पुर्नुहोस्। वर्षा मौसम भएकाले बेर्नालाई जोगाउन प्लाष्टिकको छाप्रो हाल्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। काउली तथा बन्दाका तयारी बेर्ना ६० से.मि. × ४५ से.मि. दुरी र रायो सागको तयारी बेर्ना ४५ से.मि. × ३० से.मि. दुरीमा रोप्नुहोस्।
- लसुन रोप्ने उपयुक्त समय सुरु भएकाले स्थानीय हावापानीमा राम्रो उत्पादन पाईएको जात छनोट गरी बीउको रूपमा प्रयोग गर्नुहोस्। रोपिसकेपछि छापो राख्नुहोस्।
- लहरेबालीमा फल कुहाउने औँसाको प्रकोप हुन सक्ने भएकोले क्यूल्यूरयुक्त बोतल ड्र्याप जमिनको सतहबाट ४० से.मि. उचाईमा प्रति रोपनी १ वटाको दरले राख्नुहोस्। त्यसैगरी फलफूल बालीमा मिथाइल यूजिनलयुक्त बोतल ड्र्याप प्रति रोपनी २ वटाको दरले राख्नुहोस्। यसरी राखेका ड्र्यापहरूमा १५ दिनको फरकमा दुई थोपाको दरले ल्यूँर थप्नुहोस्।
- गोलभेंडामा डडुवा रोग देखिएमा रोगी पात र हाँगा हटाई हावा खेल्ने वातावरण बनाउनुहोस् र डाइमेथोमर्फ (५०% डब्लु.पी.) १.५ देखि २ ग्राम प्रतिलिटर पानीमा मिसाई बोट भिज्ने गरी छर्कनुहोस्।
- गोलभेंडामा टुटा किराको समस्या देखिएमा किराले नोक्सान पुऱ्याएका भएका पात, मुना तथा फलहरू संकलन गरी नष्ट गर्नुहोस् र पहेंलो चिप्कने पासो र टि.एल.एम. ल्यूँर सहितको ओटा-टी ड्र्यापको प्रयोग गरी अनुगमन गर्नुहोस्। प्रकोप बढी देखिएमा क्लोरान्ट्रानिलिप्रोल (१८.५% एस.सी.) १ एम.एल. वा स्पिनोस्याड (४५% एस.सी.) १ एम.एल. प्रति ३ लिटर पानीमा मिसाई बोट भिज्ने गरी १२-१५ दिनको फरकमा २-३ पटकसम्म छर्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- गोलभेंडालाई अरु बाली भन्दा बढी खाद्यतत्वको आवश्यकता हुने भएकोले बाली टिपिएको हरेक १५-२० दिनको फरकमा युरिया मल १० ग्राम प्रतिबोटको दरले टपड्रेस गर्नुहोस् र सुक्ष्म खाद्यतत्वयुक्त झोल ३ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा घोलेर बोटमा स्प्रे गर्नुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूल बालीमा पात खन्ने किरा र कत्ले किराको प्रकोप बढ्न सक्ने भएकोले बगैँचा निरीक्षण गरी पात खन्ने किरा व्यवस्थापनको लागि स्पिनोस्याड (४५% एस.सी.) १ एम.एल. प्रति ३ लिटर पानीमा मिसाएर १२ देखि १५ दिनको फरकमा २-३ पटक छर्नुहोस् र कत्ले किरा व्यवस्थापनको लागि खनिज तेल १०-१५ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाई बोट भिज्ने गरी १५ दिनको फरकमा २-३ पटक छर्नुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूलमा Felt disease (फेल्ड रोग) यदि मसिनो हाँगामा देखिएको छ भने त्यस्ता हाँगारुमा रोग लागेको स्थान भन्दा तलबाट काटेर नष्ट गर्नुहोस् र बोर्डोमिश्रण वा कपर अक्सिक्लोराईड १.५ ग्राम/लिटर पानीको दरले मिसाएर पुरै बोट भिज्ने गरी छर्नुहोस् र यदि रोग मोटो हाँगामा लागेको छ भने जुटको बोराले रोग लागेको भागलाई रगडेर सोही स्थानमा बोर्डोपिष्ट वा कपर अक्सिक्लोराईडको पेष्ट बनाएर राम्रोसँग पोल्नुहोस्।
- कागती बगैँचामा क्यांकर रोग (खटिरा) को व्यवस्थापनको लागि ब्याक्टेरियाको संक्रमणबाट ग्रस्त हाँगामा, पातहरू हटाई जलाउनुहोस्। बाँकी बोटलाई कपर अक्सिक्लोराईड (५०% डब्लु.पी.) २ ग्राम र कासुगामाईसिन २ मि.लि. (३% एस.एल.) प्रति लिटर पानीमा घोलेर १५ दिनको फरकमा छर्नुहोस्।
- फलफूल बालीमा जरा तथा फेद कुहिने समस्या देखिएमा बोटको फेद वरिपरीको माटो हटाई ट्राइकोडर्मा भिरिडी वा स्यूडोमोनास फ्लोरसेन्स १० ग्राम प्रतिलिटरका दरले घोल बनाई ५-१० लिटर (बोटको उमेर अनुसार) जराको वरिपरी २ पटक राख्नुहोस्। बगैँचामा पानी जम्न नदिन निकासको उचित प्रबन्ध गर्नुहोस्।
- केराको बोटमा ओइलाउने रोग लागेमा ब्याक्टेरिया वा ढुसी कुन बाट लागेको हो भनी प्राविधिकबाट जाँच गराई पत्ता लगाउनुहोस्। यदि ढुसीबाट लागेको हो भने पानामा विल्ट हुन सक्ने भएकोले कपरअक्सिक्लोराईड (५०% डब्लु.पी.) २-३ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर १० दिनको फरकमा ३ पटक जरा भिजाउनुहोस्। यदि ब्याक्टेरियाबाट ओइलाउने रोग लागेको भएमा कासुगामाईसिन १ मि.लि. (३% एस.एल.) प्रति लिटर पानीमा घोलेर १५ दिनको फरकमा २-३ पटक जरा भिज्ने गरी प्रयोग गर्नुहोस्।
- केरामा लाग्ने पानामा रोगको नयाँ प्रजाती टिआर ४ हालै मात्र नेपालमा देखा परेको छ। यो प्रजातिले केराका विभिन्न जातहरू खासगरी जी नाइन (G9), विलियम हाइब्रिड लगायतमा बढी आक्रमण गरेको पाइएको छ। यो रोग लाग्दा सुरुमा पुराना पातहरू पहेंलो हुन्छन् र क्रमशः पातको फेदतिर लक्षण बढ्दै गएर पात भाँचिन्छ। केराको थाम चिरेर हेर्दा तलबाट क्रमशः माथि बढ्दै गरेको खैरो रंगका धब्बा/धर्साहरू देखिन्छ भने जरा कालो भएर कुहिन्छ। यस्ता खालका लक्षण देखिनासाथ वा रोग लागेको शंका लागेमा तुरुन्त नजिकैको कृषि शाखा वा कृषि ज्ञान केन्द्रबाट प्राविधिक सल्लाह लिइ व्यवस्थापन गर्नुहोस्।
- अदुवाको गानो कुहिने रोगको प्रकोप व्यवस्थापनको लागि निकासको उचित प्रबन्ध गर्नुका साथै कार्बेन्डाजिम (५०% डब्लुपी) २ ग्राम प्रतिलिटर पानीका दरले मिसाई गाँज भिज्ने गरी ड्रेन्चिड गर्नुहोस्।
- स्याउ टिप्ने समय सुरु भएकाले कुनै रोग किरा देखिएतापनि रासायनिक विषादी प्रयोग नगर्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- मौरी घरमा खाना (मह र पराग) छ छैन नियमित अनुगमन गर्नुहोस्। यो समयमा मौरीलाई चरन कम हुने भएकोले चिनी चास्नी बनाएर खुवाउनुहोस्। साथै घर राख्ने स्ट्यान्डको सबै खुट्टाहरुमा कचौरा/प्लाष्टिकको बट्टामा पानी राख्नुहोस्। मौरी घरमा रानु भए नभएको नियमित अवलोकन गर्नुहोस् र घरमा रोग तथा सुलसुले लाग्न नदिन नियमित अनुगमन गरी व्यवस्थापनको उपाय अपनाउनुहोस्।
- दिउँसोको तापक्रम ३० डिग्री सेल्सियस र सापेक्षिक आर्द्रता ७५ प्रतिशत भन्दा माथि पुग्ने स्थानहरुमा हिट स्ट्रेस भई कुखुराले दाना कम खाई उत्पादनमा हास आउने भएकोले खोरको तापक्रम १८-२५ डिग्री सेल्सियस हुने गरी व्यवस्थापन गर्नुहोस्। कुखुरालाई दिउँसोको समयमा दाना नदिने, पानीका भाँडा थप गरी स्वच्छ र चिसो पानीको व्यवस्था गर्ने र पानीमा इलेक्ट्रोलाइट्स र भिटामिन ए, ई र सी मिसाएर खुवाउने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। अन्य पशुको गोठमा समेत तापक्रम १८-२५ डिग्री सेल्सियस हुने गरी व्यवस्थापन गर्नुहोस्।
- बंगुरमा “अफ्रिकन स्वाईन फिभर” रोगको संक्रमण भएका फार्महरुमा पुनः बंगुरपालन सुरुवात गर्नुपरेमा देहाय बमोजिमको विधि अपनाउनुहोस्।
 - फार्ममा भएका सम्पूर्ण बंगुर र फोहर हटाई खोर लगायत खोर वरिपरी निसंक्रमण गरी कम्तिमा ४० दिनसम्म खाली राख्नुहोस्।
 - अफ्रिकन स्वाईन फिभर मुक्त क्षेत्रबाट मात्र बंगुर खरिद गर्नुहोस्।
 - सुरुमा खोरको कुल क्षमताको १० प्रतिशत मात्र बंगुर राखी ३० दिनसम्म रोग नदेखिएमा मात्र बाँकी खोरमा बंगुर थप गर्नुहोस्।
- गाई भैंसीमा लम्पी स्किन रोगले उच्च ज्वरो, छालामा खटिरा र गिर्खा देखा परी घाउ हुने, दूध उत्पादन घट्ने र खुट्टा सुन्निई टेक्न नसक्ने जस्ता लक्षण देखा परेमा पशुलाई आराम गराई तुरुन्त नजिकैको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रमा सम्पर्क गर्नुहोस्।
- लम्पी स्किन रोग रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि कृषकले देहायका उपायहरु अपनाउनुहोस्।
 - लक्षण अनुसारको उपचार विधि अपनाउनुहोस् र प्रशस्त सफा पिउने पानीको व्यवस्था गर्नुहोस्।
 - गाई भैंसीको ओसारपसार नगर्नुहोस् र फार्ममा जैविक सुरक्षाका उपायहरु पूर्ण रुपमा पालना गर्नुहोस्।
 - यो रोग डाँस, लामखुट्टे, किर्ना जस्ता संवाहक किराहरुबाट सार्ने हुँदा पशु, पशु राखिएको गोठ र गोठ वरिपरि सरसफाई र निसंक्रमण गर्नुहोस्।
 - बिरामी गोरुलाई काममा नलगाउनुहोस्।
 - गाईभैंसीलाई सामुहिक चरन र आहाल पोखरीमा नलैजानुहोस्।
 - ३ महिना उमेर पुगेका र स्वस्थ पशुहरुलाई खोप लगाउनुहोस् र खोप लगाएपछि पनि ३ हप्तासम्म पशुको विशेष ख्याल राख्नुहोस्।
 - उपचारको क्रममा एउटा सुई एउटा पशुमा मात्र प्रयोग गर्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- दुधालु गाई भैंसीलाई थुनेलोको समस्याबाट बचाउन गोठ सफा राख्ने र दूध दुहेपछी १:९ को अनुपातमा ग्लिसेरिन र पोभिडोन आयोडिन मिसाई बनाएको झोलमा ३० सेकेन्डसम्म थुन डुवाउने र कम्तीमा १५ मिनेटसम्म पशु उभिइराख्ने बनाउन घाँसदाना दिने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- हावाहुरी लाग्दा, पानी, चट्याङ पर्दा पशुपन्छी तथा पशुपन्छीको खोर/गोठ भित्र पानी तथा बाछिटा पर्न नदिन आवश्यकता अनुसार त्रिपालको प्रयोग गर्नुहोस्। डिप लिटर प्रणालीमा कुखुरापालन गरिएका खोरमा भिजेको भुस वा सोत्तर हटाई ओभानो सोत्तर वा भुस राख्नुहोस्। प्रतिकूल मौसमको समयमा चरनमा रहेका पशुहरू चट्याङको जोखिममा रहने हुँदा सुरक्षित स्थानमा राख्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- वर्षाको समयमा पशुवस्तुलाई सर्पको टोकाईबाट बचाउन घर गोठको वरिपरी झाडी, बुट्यान तथा सर्प लुक्न सक्ने फोहोर तथा अनावश्यक वस्तुहरू हटाउनुहोस्।
- वर्षाको समयमा पशुवस्तुलाई खुवाउने दानामा ढुसीजन्य संक्रमण बढ्न सक्ने भएकाले दानाको भण्डारण धेरै परिमाणमा नगर्नुहोस् तथा ओभानो भण्डारण कक्षको भुईँमा काठको फलेक बिछ्याई भित्तामा नटासिने गरी दानाको भण्डारण गर्ने व्यवस्था गर्नुहोस्।
- यस समयमा पशुवस्तुको खुट्टाको कापमा घाउ हुने, पाक्ने, औँसा पर्न सक्ने भएकाले पशुवस्तुको अवलोकन गरी समयमा नै पशु चिकित्सक/प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम उपचार गर्नुहोस्।
- गाई भैंसीहरूमा उच्च ज्वरो आउने, सास फेर्दा आवाज आउने र गाह्रो हुने, नाक आँखाबाट पानी बग्ने, न्याल काढ्ने, गर्दनमुनी सुनिने, आवाजमा परिवर्तन हुने लक्षणहरू देखा परेमा भ्यागुते रोग हुन सक्ने भएकाले तुरुन्त पशु चिकित्सक/प्राविधिकलाई सम्पर्क गरी उपचारको व्यवस्था गर्नुका साथै नियमित खोप लगाउनुहोस्।
- चाडवाड नजिकिएसँगै खसीबोका, भेडा, च्याङ्ग्राको आवतजावत बढ्ने र पि.पि.आर. रोग फैलिने सम्भावना भएको हुँदा यस रोग विरुद्धको खोप समयमा नै लगाउनुहोस्। नयाँ भित्रिएका खसीबोका, भेडा, च्याङ्गालाई कम्तीमा दुई हप्ता अलगगै राखी रोग नदेखिएको यकिन गरेर मात्र बथानमा मिसाउनुहोस्।
- चाडवाडको समयमा पशुपन्छीको ओसारपसार बढ्नेहुनाले पशुपन्छी ढुवानी गर्दा पशु हलचल गर्न सक्ने, घाउ चोट नलाग्ने, अत्याधिक चिसो वा तातोबाट बचाई एक आपसमा ठोकिएर अङ्गभङ्ग नहुने गरी सावधानी पूर्व दर्तावाल पशु चिकित्सकबाट जारी गरिएको पशु स्वास्थ्य प्रमाण पत्र सहित एक जिल्लाबाट अर्को जिल्लामा ढुवानी गर्नुहोस्। ढुवानी अवधिभर घाँस पराल र दानापानीको पर्याप्त प्रबन्ध गर्नुहोस्।
- पशुपन्छीहरूमा माहामारी रोगका विरुद्ध देहाय बमोजिमका खोप लगाउनुहोस्।

पशुवस्तुको नाम	लगाउनुपर्ने खोप
गाई, भैंसी, याक, चौरा	खोरेत (FMD), भ्यागुते र चरचरे (H.S & B.Q), लम्पी स्कीन रोग (LSD)
भेडा र बाखा	पि.पि.आर. (PPR)
बंगुर	हैजा (C.S.F), खोरेत (FMD)
स्थानीय कुखुरा	रानीखेत (N.D), फावल पक्स (Fowl Pox)
कुकुर र बिरालो	रेविज (ARV), डि.एच.पि.पि.एल. (DHPPL)

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- विभिन्न किसिमका भुँईघाँस र मकैबाट साइलेज बनाउने उपयुक्त समय भएकोले बढी भएका घाँसलाई साइलेज बनाई संरक्षण गर्नुहोस्। साइलेज बनाउँदा पूर्ण वानस्पातिक वृद्धि भएपश्चात फूल फुल्नु अगावै घाँस काट्नु उपयुक्त हुन्छ।
- हिउँदे घाँस जै र बसिँसको बीउ छर्ने उपयुक्त समय भएकाले जमीनको राम्रो तयारी गरी स्वस्थ तथा अंकुरण क्षमता राम्रो भएको बीउ छर्नुहोस्।
- भदौदेखि मंसिरसम्म भैंसी ऋतुकालमा आउने र भैंसीमा प्रायजसो मन्द ऋतुकाल (silent heat) हुने भएकोले ऋतुकालमा देखिने लक्षणहरु सुक्ष्मरूपमा अवलोकन गर्नुहोस्।
- पोखरीमा माछाका भुरा राखेको पहिलो महिना १५/१५ दिनको फरकमा २ पटक र त्यसपछि प्रत्येक महिना एक महिना एक पटक भुरा/माछाको वृद्धि दर जाँच गर्नुहोस्।
- नर्सरी पोखरीमा पानीको पारदर्शिता ३०-४० से.मी. कायम हुने गरी व्यवस्थापन मिलाउनुहोस्। पानी धेरै मलिलो भएमा पानीको पारदर्शिता कम हुने भएकोले यस्तो अवस्थामा प्रत्येक हप्ता २०-३०% पोखरीको पानी घटाएर सफा र ताजा पानी भर्नुहोस्।
- रेन्बो ट्राउट मांशहारी माछा भएकोले यसको आहारमा प्रशस्त मात्रामा प्रोटीन आवश्यक पर्ने हुँदा दाना बनाउँदा ४०% प्रोटीन हुने गरी तयार गर्नुहोस्।

विशेषज्ञ समूह:

क्र.सं.	नाम थर	पद/कार्यक्षेत्र	कार्यालय
१.	सहदेव प्रसाद हुमागाउँ	सचिव (बाली रोग विज्ञ)	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश
२.	वालकृष्ण अधिकारी	वागवानी विज्ञ	कृषि विकास निर्देशनालय, गण्डकी प्रदेश
३.	डा. सुनिल अर्याल	किट विज्ञ	बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, मालेपाटन
४.	भानुभक्त भट्टराई	वरिष्ठ कृषि अर्थ विज्ञ	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश
५.	मिन कुमार अर्याल	सि.डि.मे.	जल तथा मौसम विज्ञान कार्यालय, पोखरा
६.	डा. शोभा शर्मा	वरिष्ठ पशु विकास अधिकृत	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश
७.	रमेश आचार्य	बाली विज्ञ	कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय, लुम्ले
८.	ज्योती क्षेत्री	कृषि अर्थ विज्ञ	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश
९.	सरोज अधिकारी	बागवानी विज्ञ	बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, मालेपाटन
१०.	डा. सपनालक्ष्मी घिमिरे	पशु विकास अधिकृत	पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय, गण्डकी प्रदेश
११.	मिलन आचार्य	बाली विकास अधिकृत	कृषि विकास निर्देशनालय, गण्डकी प्रदेश